Forum Oświatowe Vol 35, No 2(68) (2022) ISSN 0867-0323
https://doi.org/10.34862/fo.2022.2.9

Beata Zamorska
Collegium Da Vinci, Poznań, Polska
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7976-9944
Przemysław Gąsiorek
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9611-8975

Sprawozdanie z Szóstego Międzynarodowego Kongresu ISCAR *"Cultural-Historical Activity Research facing crisis contexts: challenges and perspectives"*, Natal, Brazylia, 30 lipca – 7 sierpnia 2021

Kontakt:	Beata Zamorska beata.zamorska@cdv.pl Przemysław Gąsiorek gasiorek@amu.edu.pl

Jak cytować:	Zamorska, B., Gąsiorek, P. (2022). Sprawozdanie z Szóstego Międzynarodowego Kongresu ISCAR *"Cultural-Historical Activity Research facing crisis contexts: challenges and perspectives"*, Natal, Brazylia, 30 lipca – 7 sierpnia 2021.. *Forum Oświatowe*, 35(2), 153–156. https://doi.org/10.34862/fo.2022.2.9
How to cite:	Zamorska, B., Gąsiorek, P. (2022). Sprawozdanie z Szóstego Międzynarodowego Kongresu ISCAR *"Cultural-Historical Activity Research facing crisis contexts: challenges and perspectives"*, Natal, Brazylia, 30 lipca – 7 sierpnia 2021.. *Forum Oświatowe*, 35(2), 153–156. https://doi.org/10.34862/fo.2022.2.9

Szósty Kongres ISCAR (International Society for Cultural-historical Activity Research) ze względu na trwającą pandemię COVID-19 odbywał się w formule online. Organizatorem był Federalny Uniwersytet Rio Grande do Norte UFRN w Brazylii.

Tytuł Kongresu wydawał się niezwykle aktualny w momencie jego trwania. Społeczeństwa wszystkich krajów zmagały się ze skutkami pandemii, a wiele z nich dotykała kwestia masowej migracji ludzi. Nikt jednak nie spodziewał się tego, co miało nastąpić już niedługo: rosyjskiej inwazji na Ukrainę, która bezpośrednio dotknęła Europę, a pośrednio, poprzez kryzys ekonomiczny, również inne kraje na świecie. Zaplanowany na rok 2023 VII Kongres ISCAR, który w związku ze 150. rocznicą urodzin Lwa Siemionowicza Wygotskiego miał odbyć się w Moskwie, został odwołany. Kolejny Kongres odbędzie się 26-31 sierpnia 2024 r., w Holandii, w Rotterdamie.

Uczestnicy VI Kongresu posługiwali się kategorią *kryzysu*, jako „jednostką analityczną" w dyskusji nad bieżącymi zjawiskami społecznymi i psychicznymi. Jednak pojęcie *kryzysu* było nie tylko pojęciem analitycznym, ale przede wszystkim było ujmowane jako doświadczenie egzystencjalne. Badacze i praktycy starali się pokazać, zgodnie z założeniami CHAT (Cultural-Historical Activity Theory), nie tylko destrukcyjny charakter *kryzysu*, ale także jego dialektyczny (M. Dafermos), a więc i twórczy, bo jednoczący, charakter.

Program Kongresu zawierał cztery plenarne konferencje, szesnaście sympozjów, dziesięć dyskusji okrągłego stołu, sesje ze 140 referatami oraz sesje plakatowe, podczas których zaprezentowano 53 plakaty przedstawiające problematykę szeroko ujmowanych kryzysów w perspektywie kulturowo-historycznej teorii działalności, w doświadczeniach różnych społeczności na wszystkich kontynentach.

Całość obrad toczyła się wokół głównych tematów: Koncepcja kryzysu w obszarze kulturowo-historycznej działalności: rozwój i transformacje; Epistemologia i metodologia; Oddziaływanie kryzysu gospodarczego i społecznego na rozwój człowieka: zdrowie, edukacja, praca i prawa człowieka; Konteksty i stosunki pracy; Wyzwania i perspektywy w psychologii szkolnej; Podmiot i podmiotowość w różnych kontekstach; Integracja społeczna i szkolna osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

Media społecznościowe, nowe technologie i nowe języki w procesach transformacji; Wyzwania i perspektywy dla edukacji w zakresie nauk ścisłych, technologii, inżynierii i matematyki; Współczesne perspektywy neuropsychologii.

Przewodnim, a zarazem wielokrotnie powracającym wątkiem było poszukiwanie możliwej odpowiedzi ze strony CHAT na doświadczane wielorakie kryzysy, z którymi zmagają się ludzie w różnych częściach świata. Podczas wystąpień badacze prezentowali projekty ukierunkowane na wspieranie edukacji i rozwijanie sprawczości w społecznościach lokalnych, szczególnie w tych, które doświadczają pogłębiającego się ubóstwa, grabieży, przemocy, zniszczeń związanych ze zmianami klimatycznymi, różnego rodzaju wykluczeń społeczno-ekonomicznych i bezrobocia. Przejmujące były relacje badaczy pracujących w spauperyzowanych środowiskach (brazylijskich fawelach, indyjskich i afrykańskich slumsach, w enklawach biedy USA, Meksyku i Europy), gdzie pandemia wykluczyła liczne grupy dzieci i młodzieży z edukacji, zwłaszcza uczniów z niepełnosprawnością intelektualną. Jednym z omawianych wątków był proces zachodzącej ewolucji w metodologii interwencji formatywnych stosowanych podczas oddolnie wprowadzanej zmiany. Poddano pod dyskusję możliwości jakie wnosi wypracowany przez zespół Y. Engestroma i A. Sannino model IV generacji badań CHAT. Model ten zastosowano między innymi w rozwiązywaniu problemów edukacyjno-społecznych dzieci uchodźców w szkole w Helsinkach, osób bezdomnych w Finlandii oraz bezrobotnych w Afryce Południowej. Polskę na VI Kongresie reprezentowało dwoje badaczy: Przemysław Gąsiorek (UAM) i Beata Zamorska (CDV), którzy podjęli temat: „Zmiana społeczno-kulturowej trajektorii życia młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym". W swoim wystąpieniu przedstawili wyniki prowadzonych badań związanych z procesami transformacji zachodzącymi w węzłach wspólnej działalności młodzieży i dorosłych.

Podczas popołudniowych dyskusji okrągłego stołu (*round tables discusssions*) badacze z różnych kontynentów dzielili się swoimi doświadczeniami i przemyśleniami związanymi z teorią L. Wygotskiego, A. Łurii, A. Leontiewa w radzeniu sobie z nowymi wyzwaniami społecznymi, które pojawiają się w głęboko podzielonym świecie. Podjęto dyskusję nad interpretacjami pojęcia *perezhivanie*, które otwiera nowe możliwości badań nad tożsamością i subiektywnością (N. Versov, D.M. Goulart, M. Esteban Guitart). Przeprowadzono krytyczną analizę koncepcji sprawstwa w psychologii i socjologii w kontekście wspierania zdolności transformacyjnych i tworzenia warunków do urzeczywistniania tegoż poczucia sprawstwa (A. Sannino, N. Hopwood, M. C. Camargo Magalhães). Duże zainteresowanie wzbudziły studia, w których badacze z obu Ameryk zastosowali międzydyscyplinarne metodologie w badaniu ekologii uczenia się dzieci z małych autochtonicznych społeczności. Dyskutowano nad problemem wyobcowania programów nauczania z doświadczeń i historii ludzi, gdy uczniowie i nauczyciele stają się „konsumentami bezowocnych modeli świata" (K. Plakitsi, S. Barma). Postawiono także pytanie o rolę edukacji w rozwiązywaniu problemów społecznych i politycznych (I. Martins, J. Camillo, C. Mattos).

Kilkukrotnie podejmowanym tematem była potrzeba poszerzenia spojrzenia na twórczość Wygotskiego przez pryzmat sprawiedliwości społecznej. Badacze (M.

Dafermos, S. Chaiklin, A. Tanzi Neto, F. Liberali) zwracali uwagę na ciągle niewykorzystany potencjał dialektycznego rozumienia zmiany społecznej i natury ludzkiego rozwoju, w którym dramatyczne napięcia, konflikty i kryzysy nie muszą prowadzić do sytuacji krytycznych, ale stanowią treść dla syntetyzującej pracy twórczej wyobraźni. Zaprezentowano również analizy i inicjatywy podejmowane w obszarze psychologii i edukacji, mające na celu przeciwstawienie się postępującej dehumanizacji wynikającej z globalnego kryzysu współczesnego kapitalizmu i coraz większego podporządkowania wszystkich obszarów życia społecznego regułom rynku.

Stałe miejsce w programie Kongresów ma sesja *Special Tribute* poświęcona osobom, które zmarły w czasie od ostatniego Kongresu, a które w szczególny sposób wpłynęły na rozwój ISCAR. Podczas specjalnej sesji VI Kongresu wspominano Elenę Kravtsovą (1950-2020), wnuczkę L. S. Wygotskiego, której zawdzięczamy rozwój koncepcji „podwójnej subiektywności" w zabawie dzieci. Uczczono Penttiego Hakkarainena (1944-2021), który odszedł od nas w Dniu Dziecka, co ma znaczenie symboliczne, ponieważ całe swoje życie naukowe poświęcił badaniu znaczenia zabawy w rozwoju dzieci. Bardzo ważną postacią w społeczności ISCAR był także Fernando González Rey (1949-2019), którego analizy subiektywności i tożsamości znacząco rozwinęły ten obszar badań w ramach podejścia kulturowo-historycznego. Wspominano również Elenę Olegovną Smirnovą (1947-2020), która całą swą pracę badawczą poświęciła dzieciom przedszkolnym i wczesnoszkolnym.